

УДК 336.071

DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V46\(2024\)-06](https://doi.org/10.31521/modecon.V46(2024)-06)

Гукالیук А. Ф., кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки підприємства, Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів, Україна

ORCID ID: 0000-0002-7831-0573

e-mail: andrii.gukaliuk@lnu.edu.ua

Пась Я. І., кандидат економічних наук, доцентка кафедри фінансів, банківської справи та страхування, ЗВО «Львівський університет бізнесу та права», м. Львів, Україна

ORCID ID: 0000-0002-3675-2015

e-mail: yaryna86@ukr.net

Вітчизняний банківський бізнес в умовах економічної невизначеності країни

Анотація. В умовах економічної невизначеності важливим чинником розвитку ринкової економіки є ефективна банківська система. Однак, у період подолання наслідків пандемії COVID-19, інтенсивного впливу військово-політичних чинників ускладнилась економічна ситуація в Україні, що зумовило поглиблення кризи й відповідно, відобразилося на її функціонуванні. Проаналізовано умови діяльності вітчизняних банків та їх основні показники на фінансовому ринку. Встановлено, що з початком російсько-української війни банківська система України змогла швидко адаптуватися до несприятливого й динамічного ринкового середовища. Розглянуто особливості функціонування банків в умовах введення воєнного стану в країні і визначено, що з урахування стрімкого падіння рівня рентабельності, банківський бізнес продемонстрував фінансову стійкість, ліквідність. Окреслено потенційні загрози, під впливом яких сьогодні знаходиться банківський сектор України й визначено, що своєчасне реагування надасть змогу зберегти банківський капітал від можливих втрат, а також сформувати перспективні напрями пошуку підвищення рівня прибутковості банківського бізнесу.

Ключові слова: банк; банківський бізнес; банківська система; ефективність; прибутковість; адаптація; перспективи розвитку; конкурентоспроможність.

Andrii Gukaliuk, Candidate of Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Business Economics, Ivan Franko Lviv National University, Lviv, Ukraine

Yaryna Pas, Candidate of Economics, Associate Professor of the Department of Finance, Banking and Insurance, Lviv University of Business and Law, Lviv, Ukraine

The Role of the Banking Business in the Post-War Economic Recovery Process of Ukraine

Introduction. In the current economic environment, an effective banking system is a crucial factor for the development of a market economy. The intensified impact of military-political factors has complicated the economic situation in Ukraine, leading to a deepening crisis that, consequently, has affected its functioning. Domestic banks, due to the specific features of their operations, hold a significant status in the market economy and exert a substantial influence on the social and economic development of the country. The entry of Ukraine into the European competitive environment has created a new setting for the banking sector with heightened demands for competitiveness and the provision of financial services. The conditions and key indicators of banks in the financial market have been analyzed.

Purpose. The potential challenges and threats influencing the banking sector today have been outlined. It is determined that timely response will enable the preservation of banking capital from possible losses and formulate prospective directions for seeking profitability in the banking business. The obtained results have practical significance in applying the diagnosis of the banking business's state and its potential utilization in shaping a strategy for the country's post-war recovery. This is crucial for making managerial decisions and developing measures aimed at improving the financial stability and operational efficiency of the banking sector in crisis conditions.

Results. It has been determined that with the onset of the Russo-Ukrainian war and the subsequent reduction in the number of banks, the Ukrainian banking system rapidly adapted to the unfavorable and dynamic market environment. The peculiarities of bank operations under the declaration of martial law in the country have been examined, revealing that despite a sharp decline in profitability, the banking business demonstrated financial stability and liquidity.

Conclusions. The results of the conducted research allow for the identification of problematic aspects and the delineation of prospective directions for the development of the banking business. This ensures the resilience and adaptability of banks to new economic realities, contributing to the preservation of their significance in the financial sector and the support of economic stability in the country.

Keywords: bank, banking business; banking system; efficiency; profitability; adaptation; development prospects; current state.

¹ Стаття надійшла до редакції: 20.08.2024

Received: 20 August 2024

JEL Classification: G21.

Постановка проблеми. Сьогодні важливою умовою ефективного функціонування ринкової економіки є налагодженість та ефективність фінансової системи, ключовим елементом якої є вітчизняна банківська система. Вхідження України до глобального конкурентного середовища створило для банківського бізнесу нові можливості з посиленими вимогами щодо його конкурентоспроможності та надання фінансових послуг. Однак, посилений вплив військово-політичних чинників ускладнив економічну ситуацію в країні й зумовив поглиблення економічної кризи, зростання дефіциту державного бюджету, зменшення зниження ділової активності суб'єктів господарювання.

Низка економічних перетворень, викликаних російською військовою агресією призвело до проблем з ліквідністю активів банків, скороченням їх клієнтської бази й активізували трансформаційні процеси у традиційному функціонуванні банківського бізнесу. Сьогодні успішна діяльність кожного банку залежить від вміння приймати ефективні управлінські рішення, що дають змогу забезпечити на належному рівні ліквідність, рентабельність і захист від негативного впливу зовнішніх та внутрішніх чинників, банківських ризиків і отримання позитивного фінансового результату функціонування на фінансовому ринку. З урахуванням зазначених вище проблем виникає необхідність об'єктивного аналізу стану банківського бізнесу, що надасть можливість виділити перспективні напрями його подальшого розвитку, що і зумовлює актуальність нашого дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Фундаментальний внесок у дослідження питань теорії та практики функціонування банківського бізнесу здійснили такі зарубіжні вчені як: Дж. М. Кейнс, Й. Шумпетер, Дж.Герлі, Е. Шоу, Дж. Сінкі та ін. Зазначеній тематиці присвячено праці вітчизняних вчених, зокрема, О. Барановського, О. Васюренка, А. Гальчинського, О. Дзюблюка, Б. Івасіва, Г. Карчевої, В. Коваленко, О.Колодізева, М.Крупки, І. Лютого, Л. Примостки, С. Реверчука, І.Охрименко, Я. Чайковського та ін.

Формулювання цілей дослідження.

Не применшуючи значення наукових напрацювань, необхідно зазначити, що в умовах фінансової кризи, довготривалої війни й посиленого впливу економічних трансформацій, дослідження сучасного стану банківського бізнесу набуває особливої актуальності з метою виявлення й вирішення низки проблем, які накопичилися і стримують подальший його розвиток. Для досягнення мети дослідження – забезпечення стабільності функціонування банківського бізнесу необхідна своєчасна та обґрунтована діагностика його стану й визначення стратегічних орієнтирів розвитку щодо відновлення економіки України. Метою статті є аналіз сучасного стану банківського бізнесу та виділення пріоритетних напрямів розвитку вітчизняного банківського бізнесу.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Соціально-економічні умови сьогодення, які характеризуються динамічним розвитком світової господарської системи прямо й опосередковано впливають на сучасний розвиток суспільства. Водночас зауважимо, що «важливою умовою ефективного функціонування ринкової економіки є наявність налагодженої фінансової системи, неодмінним елементом якої є банківська система» [1, с.12] Так, сучасний банківський сектор необхідно розглядати як велику динамічну цілеспрямовану відкриту систему, яка характеризується важливими складовими, що виконують різні функції і мають багаторівневу ієрархічну структуру: емерджентністю поведінки споживачів; наявністю складних взаємозв'язків, в т. ч. зворотніх; нерегулярністю впливу зовнішнього середовища, [3, с. 5]. Вітчизняний банківський бізнес в цій системі відіграє важливу роль у розвитку та функціонуванні економіки країни, оскільки є основним посередником на ринку фінансових ресурсів і створює тісний взаємозв'язок між різними ланками господарської діяльності.

Банківський сектор України є досить молодим, проте встиг пережити значні потрясіння, зокрема, 2008 р. – світова фінансова криза, що відобразилася на діяльності вітчизняних банків, а саме – проблеми з ліквідністю, зниженням прибутковості та збільшення неплатоспроможні клієнтів; 2014 р. – події на Сході країни та анексія Криму росією спричинили проблеми з активами, втрата довіри зі сторони вкладників; 2019 р. – поширення пандемії COVID – 19, зумовило збільшення кількості проблемних кредитів та зростання потреби у підтримці уряду, й 2022 р. – повномасштабна російська агресія. Ці кризи створили серйозні виклики для банківського бізнесу, вимагаючи формування ефективних стратегій врегулювання та адаптації для забезпечення його стабільності в умовах ринкової невизначеності в країні. Основними каталізаторами зазначених кризових явищ є зовнішні чинники, зокрема, фінансові шоки й світові негативні процеси. Проте не варто забувати про внутрішні причини й особливості функціонування, які роблять вітчизняний банківський бізнес більш вразливим [6, с. 407].

Сьогодні банківська система країни функціонує під впливом негативних чинників, внаслідок чого відбувається постійне зменшення кількості банків (рис. 1). Так, у 2015 р. діяло 117 банків. Загалом, 2015-2016 рр. характеризувалися інтенсивним зменшенням банківських установ на 21% (з 117 до 96 банків), що спричинено низькою прибутковістю та фінансовими труднощами і супроводжувався активною консолідацією й ліквідацією українських банківських установ. Найбільше потрясіння для банківського бізнесу відбулося у 2016 - 2017 рр., з вітчизняного фінансового ринку пішло 14 банків, на які припадало 1,7% чистих активів, що зменшило конкуренцію й збільшило рівень стабільності.

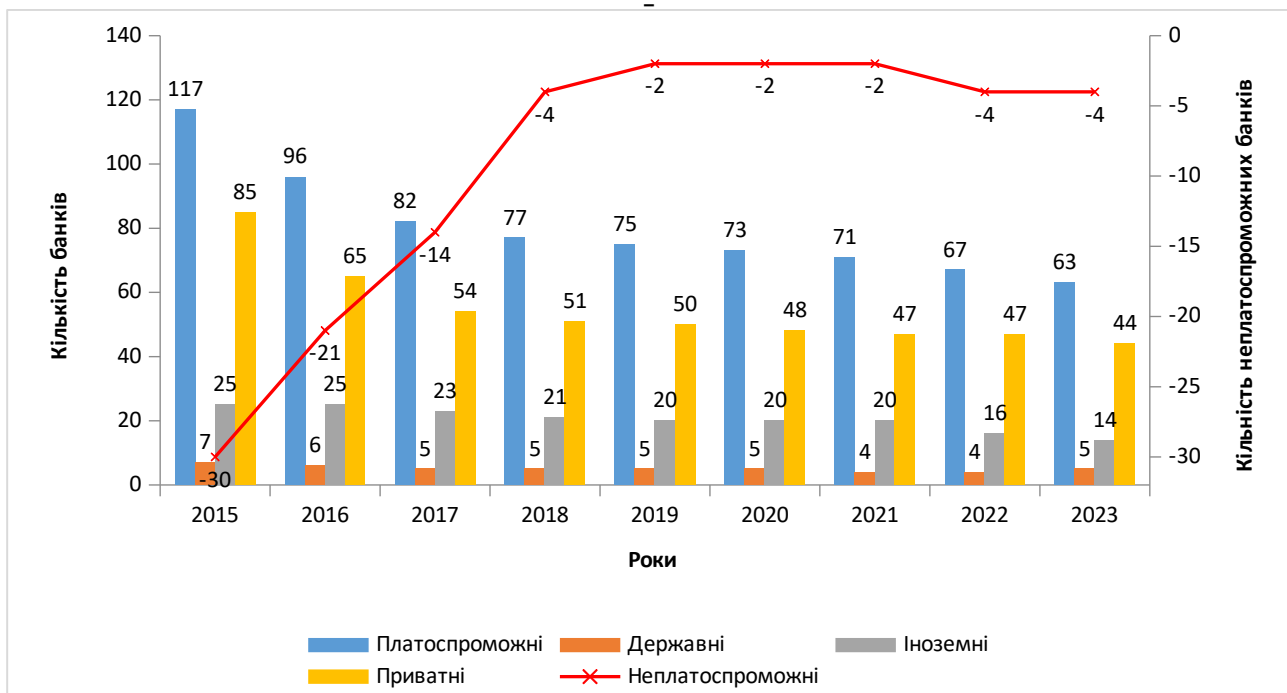


Рисунок 1 – Динаміка кількості діючих банків України впродовж 2015-2023 рр., од.

Джерело: побудовано авторами за офіційними даними Національного банку України [5]

Економічні перетворення у 2017 р. зумовили скорочення платоспроможних банків до 82, що було пов'язано з продовженням консолідаційних процесів, посиленням регуляторних вимог та змінами у фінансовому середовищі. Відповідно, у 2018 р. спостерігається стабілізація темпів зменшення до 77, що демонструє адаптацію банків до нових умов ринкової економіки й посилення фінансової стійкості на фінансовому ринку. З урахуванням глобальної кризи, починаючи з 2019 р. кількість банків продовжувала зменшуватися. Впродовж 2020 р. під посиленням впливом пандемії НБУ прийняв низку заходів щодо підтримки економіки та пом'якшення негативних наслідків для банківського бізнесу шляхом зменшення відсоткових ставок, розширенням лімітів кредитування [4].

Військово-політичні й економічні труднощі суттєво в країні вплинули на функціонування банківського сектору і спонукали до ліквідації банків. У червні 2022 р. Національний банк України зарахував АТ «Мегабанк» до категорії неплатоспроможних через суттєві порушення в частині кредитного ризику, інсайдерське кредитування та невиконання плану докапіталізації і вже у липні того ж року було ухвалено рішення про відкликання банківської ліцензії та ліквідації АТ «Мегабанку» та АТ «БАНК СІЧ» [8]. Відповідно, завдяки впровадженню стратегії скорочення банківського капіталу у 2023 р. кількість платоспроможних банків склала 63. Загалом, спостерігається тенденція зменшення банківських установ й може розглядатися як реакція на складні економічні та політичні умови, що вимагають від

сучасного банківського бізнесу швидких й гнучких змін у стратегіях з метою забезпечення фінансової стійкості в швидкоплинних економічних процесах фінансового ринку.

В умовах трансформаційних змін ринкового середовища економічні показники банківського бізнесу є основними індикаторами його сучасного стану та здатності адаптуватися до нових реалій. Одним із ключових інструментів вимірювання ефективності діяльності банків є аналіз його показників (табл. 1). В цьому контексті важливо провести оцінку функціонування банківського бізнесу задля формування довготривалих тенденцій його розвитку в перспективі. Впродовж досліджуваного періоду 2015-2023 рр. розвиток банківського бізнесу супроводжувався значними коливаннями його економічних показників. Так, у 2015-2016 рр. рівень активів банків залишився на відносно стабільному рівні, проте у 2017-2019 рр. відбулося подальше зростання активів, що свідчило про активний розвиток банків та їх бізнесу на фінансовому ринку і супроводжувалося інвестуванням й розвитком банківських продуктів та зумовило підвищення фінансових ресурсів банків. Зазначимо, що впродовж 2019-2020 рр. вітчизняна банківська система розширила свою капітальну базу. Так, у 2020 р. темп приросту власного капіталу українських банків становив 4,77%, а у 2021 р. – 22,06%, що пов'язано з посиленням вимог зі сторони Національного банку до капіталу, які спрямовувались на зміцнення стійкості банківського бізнесу до кризових явищ і захисту банківського сектору від накопичення системних

ризиків [2]. Водночас, у 2021 р. банківський бізнес України відзначився зростанням всіх ключових показників, зокрема, активи банків, їх обсяг капіталу та зобов'язань [5]. Зростання зобов'язань банків

впродовж 2019-2023 рр. демонструє позитивну тенденцію, що свідчить про скорочення кількості ненадійних банків та створення сприятливих умов для належного обслуговування клієнтів.

Таблиця 1 Основні показники вітчизняного банківського бізнесу впродовж 2015-2023 рр.

Економічні показники, млн грн	Роки								
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Активи	1 254	1 256	1 336	1 360	1 493	1 822	2 053	2 032	2 748
Кредитний портфель	1 009	1 005	1 042	1 037	1 033	960	1 065	1 092	1 124
Зобов'язання	1 150	1 132	1 172	1 205	1 293	1 613	1 979	1 772	2 411
Капітал	103	123	163	155	199	209	255	259	337

Джерело: побудовано авторами за офіційними даними Національного банку України [5]

У портфелі депозитів банків в основному переважали коши фізичних осіб і супроводжувалися тенденцією зростання впродовж 2019-2021 рр., а також збільшенням частки коштів суб'єктів господарювання. У період з 2020 р. по 2021 р. банківська система України збільшила свої активи за рахунок кредитування та здійснення операцій з державними цінними паперами. Річні темпи корпоративного гривневого кредитування за цей період були найвищими. Станом на початок 2022 р. їх питома вага у структурі зобов'язань банків становила 40%, тоді як фізичних – 42,3% з урахуванням 21,4% розміщених коштів як в національній, так і в іноземній валюті (в доларовому еквіваленті). У першому півріччі 2022 р. вітчизняний банківський бізнес розпочав швидку адаптацію свого функціонування в умовах воєнного стану країни. Наприкінці II кв. 2022 р. розмір активів банків збільшився на 3,3%, що було зумовлено наявністю коштів на їх рахунках і депозитних сертифікатів Національного банку України. Однак, обсяг кредитного портфелю банків почав зменшуватися, а кількість непрацюючих кредитів зросла. Вже 01.06.2022 р. банківські установи почали поетапно визнавати кредити непрацюючими через погіршення їхньої якості, що було спричинено активними бойовими діями на території країни [7].

Важливо наголосити, що показники кредитного портфелю продемонстрували стійке зростання впродовж 2015-2018 рр. і вже у 2018 р. досягнувши 1 037 млн грн, що супроводжувалося активним кредитуванням та високим рівнем попиту на банківські продукти та послуги. Відображенням ефективною стратегії кредитування є збереження стабільного зростання кредитного портфелю. Незважаючи на низку труднощів у сфері кредитування і зростання проблемних кредитів, у 2023 р. банки відзначили збільшення обсягів свого кредитного портфелю на 2,56%, що пояснюється тим, що у 2022 р. державні банки продовжували активно кредитувати окремі програми та проекти країни. Враховуючи воєнний стан, обсяг коштів клієнтів зростав і цьому

сприяло підвищення відсоткових ставок за депозитами через облікову ставку НБУ, яка збільшилася до 25%, що прискорило зростання строкових депозитів у національній валюті до 31,2%. Дозвіл Національного банку України на онлайн купівлю валюти для розміщення на депозитах сприяв підвищенню рівня ліквідності, а також до зростання обсягів вкладів фізичних осіб, що прискорило адаптацію банківського бізнесу до нестабільних умов ринкового середовища.

Загальна тенденція стабільного зростання активів вказує на ефективне управління активами та фінансовими ресурсами, постійне розширення бізнесу. З огляду на проведений аналіз, наголосимо, що зменшення кредитного портфелю у 2020 р. і його поступове відновлення з 2021 р. вказує на гнучкість й адаптивність банківського бізнесу до умов економічної нестабільності в країні, а відновлення кредитування – про стратегічні корекції та відповідь на зміни у попиті на кредитні послуги [9, с. 96]. Збільшення зобов'язань і капіталу українських банків демонструє успішну реалізацію стратегії щодо збереження фінансової стійкості банківського бізнесу. З урахуванням впливу низки кризових явищ на фінансовому ринку банківський бізнес виявився стійким і здатним ефективно функціонувати й розвиватися в умовах негативних змін.

Враховуючи динамічність ринкового середовища, особливо в умовах воєнного стану, аналіз показників прибутковості є ключовим інструментом для визначення стійкості та ефективності функціонування банківського бізнесу. В такому випадку, рентабельність активів (ROA) й капіталу (ROE) (рис. 2) стають своєрідними параметрами, що дають змогу оцінити ефективність управління активами та капіталом вітчизняних банків. Так, у 2015-2016 рр. від'ємні значення показників прибутковості активів (ROA) і капіталу (ROE) сигналізували про великі втрати та відсутність ефективного використання банківського капіталу, що було пов'язано з економічними труднощами спричинених російською агресією на

Сході країни, анексією Криму й відповідно стратегічними викликами щодо забезпечення функціонування банків в довготерміновій перспективі. У 2017 р. спостерігався переломний період, оскільки показник рентабельності капіталу (ROA) починає покращуватися, що вказує на оптимізацію управління активами та покращення використання ресурсів банків. Прибутковість капіталу (ROE) у 2018 р. демонструє значне зростання, що характеризується підвищенням показників власного капіталу та удосконаленням стратегії використання банківського капіталу. Зросла також рентабельність капіталу банківського сектору України з 29,19% до 30,32% у 2019-2021 рр., показник рентабельності активів у 2019 р. склав 3,91%, у 2020 р. – 2,08%, а вже у 2021 р. – 3,77%, що свідчить про ефективність та стабільність банківського сектору України (рис. 2).

У I кв. 2022 р. вітчизняні банки зіштовхнулися з серйозним викликом впливу на фінансову діяльність. За офіційним джерелами через початок війни в країні фінансовий результат діяльності банків виявився

негативним і склад 4,6 млрд грн, що супроводжувалося несприятливими економічними умовами, обмеженим доступом до ресурсів та зменшення попиту на банківські послуги у зв'язку з невизначеністю в умовах військового конфлікту. Наступний квартал теж підкреслив глибокі труднощі для банківського сектору, коли чистий прибуток сягнув 4,5 млрд грн, що демонструвало зростаючі виклики для банків і в таких умовах функціонування банківський бізнес змушений був протидіяти негативним впливам, зокрема, збільшенням ризиків, зменшенням ліквідності, великим втратам [10]. Проте, незважаючи на зростання прибутку від операцій з купівлі-продажу валюти, що підвищило рівень операційного доходу, частина українських банків залишилися збитковими. Зазначимо, що впродовж 2015-2023 рр. банківський бізнес зіштовхнувся з викликами зовнішнього і внутрішнього характеру і зміг вчасно трансформуватися до нових умов функціонування.

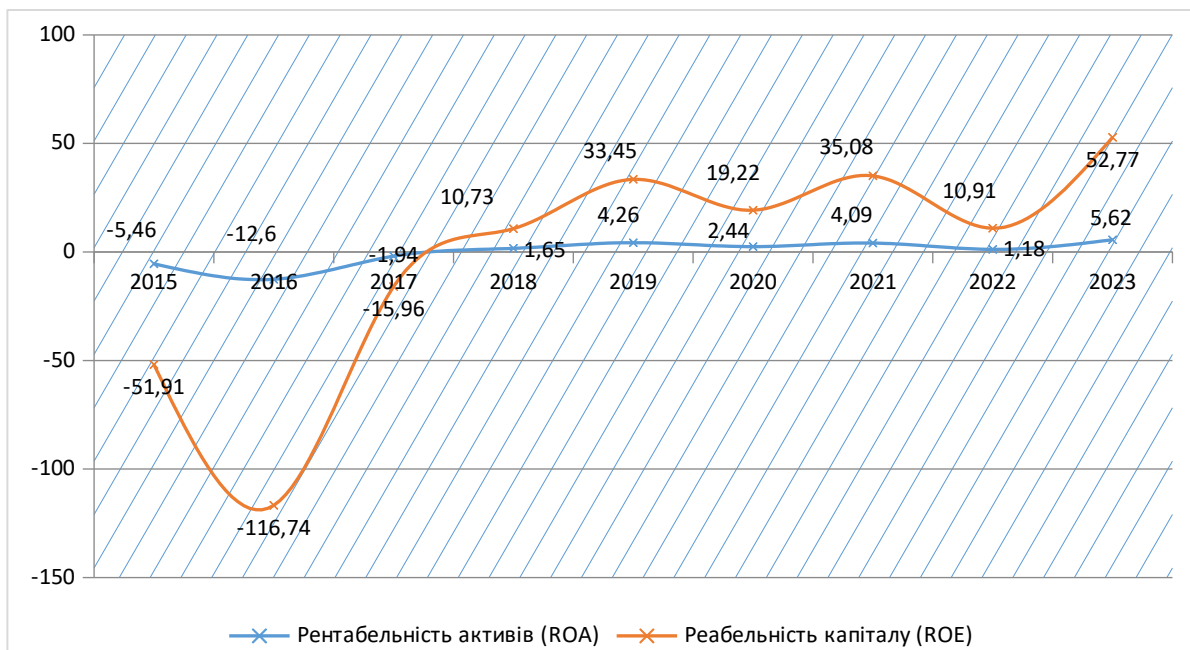


Рисунок 2 – Динаміка прибутковості активів і капіталу банків України впродовж 2015-2023 рр.

Джерело: побудовано авторами за офіційними даними Національного банку України [5]

З поступовим відновленням попиту на банківські продукти та послуги, ситуація залишалася складною, що призвело до скорочення комісійних доходів банків і в результаті обмежило фінансову стабільність. У цьому контексті позитивною тенденцією є приріст операційного результату діяльності банків. Так, у III кв. 2023 р. чистий операційний дохід збільшився на 78% у порівнянні з 2022 р., що свідчить про застосування

ефективних заходів та стратегій суб'єктами управління щодо оптимізації операційної діяльності й максимізації прибутковості в умовах економічної нестабільності. Загалом, приріст обох показників у 2023 р. становить ROA – 5,62% й ROE – 52,77%, що вказує на успішне відновлення фінансової стійкості й глибокі стратегічні трансформації спрямовані на

підвищення ефективності діяльності банків та їх конкурентоспроможності.

На нашу думку, проведений аналіз рентабельності активів та капіталу банків вказує на еволюцію банківського бізнесу від складних вихідних точок до позитивного етапу розвитку. Проте необхідно наголосити на важливості дотримання стратегічної гнучкості та постійного удосконалення, особливо в умовах нестабільності ринкового середовища з метою забезпечення стійкості й динамічного розвитку в майбутній перспективі. Затягування військового конфлікту загострює більшість банківських ризиків, зокрема, процентні, ринкові, кредитні та операційні, оскільки, по-перше, процентні ризики пов'язані зі змінами в рівні відсоткових ставок та їх впливу на прибутковість банківських операцій, умови кредитування й інвестування, набуваючи нового характеру через воєнний стан в країні. По-друге, ринкові ризики посилюються через коливання цін на фінансовому ринку в умовах нестабільності економіки. Зміни валютних курсів, падіння та інші ринкові турбулентності можуть викликати збитки для банків. По-третє, кредитні ризики – швидко посилюються через неплатоспроможність клієнтів, тому важливим є моніторинг за якістю активів й ефективним управління ризиками пов'язаних з кредитним портфелем. По-четверте, операційні ризики зростають через непередбачуваність інцидентів, можливість кібератак й інших небезпек, що вимагає від суб'єктів управління перегляду внутрішніх заходів безпеки. Сучасний банківський бізнес під посиленням впливом російської агресії повинен врахувати усі можливі ризики, а також перебудувати бізнес-моделі з урахуванням нових умов функціонування. Важливим чинником є комплексний підхід до управління ризиками з метою забезпечення стійкості й подальшого розвитку [11].

На сучасному етапі зниження підприємницької активності і обмеженого попиту на банківські продукти та послуги, зокрема, кредитування й надалі

відіграватимуть негативну роль на прибутковість банківського бізнесу. Поступовий вплив економічної кризи на економіку країни, особливо на активність клієнтів банків, в кінцевому результаті в якості й кількості банківських послуг, що має потенціал скоротити кількість учасників на фінансовому ринку. Зростання зовнішніх та внутрішніх ризиків у банківському бізнесі посилює розроблення заходів Національного банку України для підтримки вітчизняних банків. Необхідно виділити проект введення мораторію на скорочення мережі відділень державних банків в умовах воєнного стану, ініціатива «POWER BANKING» з метою забезпечення неперервності надання банківських послуг, розвиток державних програм підтримки кредитування, впровадження програм для забезпечення ліквідності й стабільності банківської системи [12].

У контексті повоєнного відновлення економіки країни особливого значення набуває виділення в цьому процесі основної ролі банківського бізнесу (табл. 2), що дає змогу формувати фінансову підтримку суб'єктів господарювання та індивідуальних клієнтів, сприяючи відновленню інфраструктури і розвитку інноваційних й інфраструктурних проектів. Забезпечення фінансуванням підприємств зі сторони банків дає можливість стимулювати економічний ріст і забезпечити необхідними ресурсами для реконструкції. З огляду на це, зазначимо, що банківський бізнес виконує важливу функцію розрахункового центру, що сприяє безпечним й ефективним розрахункам між учасниками економічного процесу. Збереження стабільності банківської системи також є важливим, оскільки сприяє забезпеченню довготермінової стійкості та посилення довіри зі сторони населення. Враховуючи, що банки функціонують як фінансові посередники, вони можуть посилити залучення інвестиційних ресурсів для реалізації стратегічно важливих завдань щодо зміцнення економіки країни.

Таблиця 2 Роль банківського бізнесу в функціонуванні національної економіки

Функції банків	Характеристика
Фінансування	Надання позик та кредитування суб'єктам господарювання й індивідуальним клієнтам для можливості фінансування інноваційних проектів
Зберігання	Можливість зберігання коштів клієнтів у різних формах, зокрема, поточні й депозитні рахунки, банківські сейфи
Розрахунковий центр	Забезпечення безконтактних розрахунків між суб'єктами господарювання та індивідуальними клієнтами, що дає змогу підтримати економіку України
Стабільність	Достатність рівня капіталу банку важливий для покриття можливих ризиків, які виникають на фінансовому ринку
Комунікація	Банківський бізнес є важливим каналом комунікації між учасниками фінансового ринку і дає змогу вирішувати проблеми та посилювати співпрацю між ними
Інвестування	Функціонування як інвестиційні посередники, що дають можливість клієнтам інвестувати свої кошти в фінансові продукти (акції, облигації)
Консультування	Надання консультації сприяючи кращого розуміння фінансових послуг, ризиків та можливостей для

прийняття ефективних фінансових рішень в майбутньому

Джерело: складно авторами на основі [8; 6, с. 412]

Сьогодні виклики воєнного часу формують низку завдань у сфері державної безпеки й стабільного функціонування економіки. З урахуванням проведеної оцінки сучасного стану банківського бізнесу, на наш погляд, для підвищення ролі вітчизняного банківського сектору та його активізації в процесі повоєнного відновлення економіки України доцільно виділити низку важливих заходів, зокрема [8; 10; 11]:

1) цільове довготермінове рефінансування – впровадження механізму стимулювання в перспективі через цільове рефінансування зі сторони Національного банку для банків, котрі підтримують інноваційні проекти із стратегічним значенням щодо посилення конкурентоспроможності економіки країни;

2) фінансування житлового будівництва – активне сприяння формуванню житлового фонду через надання іпотечних кредитів для будівництва та ремонту житла, що сприятиме відновленню житлових потреб населення й підтримки будівельної галузі;

3) страхування – забезпечення широкого спектру страхових послуг, що включає страхування майна, зменшуючи фінансові ризики підприємств та населення;

4) активне залучення іноземного фінансування – паралельне збільшення масштабів кредитування із залученням іноземних коштів за умови збереження фінансової стабільності та внутрішнього ресурсного потенціалу банківського бізнесу на фінансовому ринку;

5) соціальні програми – ініціювання соціально-відповідальної програми, шляхом надання кредитів на спеціальних умовах, сприятливих для соціальних і екологічних нормативів;

6) фінансування інфраструктурних проектів – активізація фінансування інфраструктурних ініціатив, зокрема, будівництво доріг, мостів й

інших об'єктів, що сприяє відновленню та розвитку країни в цілому;

7) цифрова трансформація і фінансова технологія – сприяння впровадженню цифрових технологій та інновацій, що полегшує доступ до фінансових послуг, знижує витрати й підвищує якість, ефективність банківських операцій;

8) захист від кіберзагроз – забезпечення захисту фінансових систем від можливих атак, зберігаючи безпеку електронних та онлайн-транзакцій.

Отже, в умовах сучасних викликів і загроз забезпечення економічного відновлення України вимагає активізації ролі банківської системи та ефективного використання її кредитного потенціалу для оновлення і підтримки ключових галузей економіки й підвищення її продуктивності.

Висновки. У процесі реалізації поставлених завдань доцільним є стимулювання довготермінового банківського кредитування через застосування рефінансування Національного банку України для суб'єктів вітчизняного банківського бізнесу, що підтримують інноваційні проекти з важливими стратегічними значеннями з позиції державної економічної політики. Вкрай важливим є посилення заходів щодо страхування кредитів та надання державних гарантій для стратегічно пріоритетних напрямів. Спеціальна підтримка з боку держави, через доступні програми та політику НБУ повинна бути спрямована на пом'якшення умов кредитування, що на нашу думку, є ключовим для підтримки національної економіки і сприяння її відновленню та зростанню. Наголосимо, що розширення банківського кредитування повинно відбуватися паралельно з активним залученням іноземного фінансування і за умови збереження фінансової стабільності та внутрішнього ресурсного потенціалу для забезпечення економічного розвитку України в повоєнний період.

Література:

1. Банківська система : підручник/ М. Крупка, Є. Андрущак, Н. Пайтра. 2-ге видання, переробл. і доповн. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2023. 524 с.
2. Індикатори фінансової стійкості та довідкові дані. *Офіційний сайт Національного банку України*. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-financial>.
3. Коваленко В. В. Банківська система України : монографія. Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2010. 187 с.
4. Огляд банківського сектору, листопад 2023 року. *Офіційний сайт Національного банку України*. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/oglyad-bankivskogo-sektoru-listopad-2023-roku>.
5. Основні показники діяльності банків України. *Офіційний сайт Національного банку України*. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist#1>.

6. Охрименко І. Вплив банківського кредитування на економічний розвиток України: реалії та перспективи на тлі війни. *Наукові інновації та передові технології*. 2022. № 6(8). С. 405-423.
7. Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану : Постанова Правління Національного банку України від 24 лютого 2022 року №18. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0018500-22#Text>.
8. Рац О. Дослідження ефективності функціонування банківських установ в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2023. Вип. 47. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2153>.
9. Ситник Н., Прицак Я. Банківська система в умовах війни: ризики та оцінка безпеки. *Молодий вчений*. 2023. Вип. 6 (118). С. 94-98. <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2023-6-118-19>.
10. Як бізнесу отримати фінансування під час війни. *Financial Club*. URL: <https://finclub.net/ua/priama-mova/yak-biznesu-otrymaty-finansuvannia-pid-chas-viiny.html>.
11. Як переживають банки другий рік великої війни. *Економічна правда*. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2024/01/22/708991/>.
12. Power banking. *Офіційний сайт Національного банку України*. URL: <https://power.bank.gov.ua/>

References:

1. Krupka, M., Andrushchak, E. & Paytra, N. (2023). *Banking system: textbook*. Lviv: LNU named after Ivan Franko.
2. National Bank of Ukraine. (2022). Indicators of financial stability and reference data. <https://bank.gov.ua/ua/statistics/sector-financial>.
3. Kovalenko, V. V. (2010). *Banking system of Ukraine: monograph*. Sumy: DVNZ "UABS NBU. 187.
4. National Bank of Ukraine. (November, 2023). Overview of the banking sector: November 2023. <https://bank.gov.ua/ua/news/all/oglyad-bankivskogo-sektoru-listopad-2023-roku>.
5. National Bank of Ukraine. (2024). Main performance indicators of Ukrainian banks. <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist#1>.
6. Okhrymenko, I. (2022). The influence of bank lending on the economic development of Ukraine: realities and prospects against the background of the war. *Scientific innovations and advanced technologies*, 6(8), 405-423.
7. Verkhovna Rada of Ukraine. (2024). On the operation of the banking system during the introduction of martial law, N 18. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0018500-22#Text>.
8. Rats, O. (2023). Research on the effectiveness of the functioning of banking institutions in the conditions of martial law. *Economy and society*, 47. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-47-67>.
9. Sytnyk, N. & Pritsak, Ya. (2023) Banking system in war conditions: risks and security assessment. *A young scientist*, 6 (118), 94-98. <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2023-6-118-19>.
10. Financial Club. (2023). How a business can get financing during a war. <https://finclub.net/ua/priama-mova/yak-biznesu-otrymaty-finansuvannia-pid-chas-viiny.html>.
11. Naumov, S. (2024). How banks are experiencing the second year of the great war. *Economic truth*. <https://www.epravda.com.ua/columns/2024/01/22/708991/>
12. National Bank of Ukraine (2024). Power banking. <https://power.bank.gov.ua/>

